M Ø T E

(KML) i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

onsdag 26. februar kl. 14

Energi- og industrikomiteen og forsvarskomiteen var også innkalt for å delta i behandlingen av sak nr. 1.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gunnar Skaug.

Til stede var: Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite: Gunnar Berge, Paul Chaffey, Kåre Gjønnes, Kirsti Kolle Grøndahl, Roger Gudmundseth, Fridtjof Frank Gundersen, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Jan P. Syse, Hans J. Røsjorde, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Åshild Hauan, Johan J. Jakobsen, Kjellbjørg Lunde, Siri Frost Sterri, Anders Talleraas, Tom Thoresen og Terje Nyberget (for Carl I. Hagen).

Fra energi- og industrikomiteen: Ernst Wroldsen, Arne Skauge, Aud Blattmann, Erik Dalheim, Gunnar Fatland, Eva R. Finstad, Ranveig Frøiland, Helga Haugen, Sigurd Holemark, Tora Aasland Houg, Astrid Marie Nistad og Unn Aarrestad.

Fra forsvarskomiteen: Rolf Ketil Bjørn, Ingvald Godal, Dagfinn Hjertenes, Olav Lund og Leiv Stensland.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorvald Stoltenberg, handelsminister Bjørn Tore Godal og næringsminister Ole Knapp.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Jon Ivar Nålsund, Utenriksdepartementet, spesialråd Ketil Børde, Utenriksdepartementet, avdelingsdirektør Johan Løvald, Utenriksdepartementet og avdelingsdirektør Sten Lundbo, Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens sekretær, Hans Ola Urstad.

Dagsorden

1. Retningslinjene for eksport av forsvarsmateriell

2. Eventuelt

HEMMELI

(KML)

Sak nr. 1

Retningslinjene for eksport av forsvarsmateriell

STATSRÅD BJØRN TORE GODAL: Det ble i juni 1989 utarbeidet veiledende, interne og fortrolige retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen og militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål. Den utvidede utenrikskomite ble orientert om disse retningslinjene på et møte 16. juni 1989.

Utenriksministeren framholdt i Stortinget 29. januar i år at Regjeringen arbeidet med en revisjon av disse retningslinjene. Dette arbeidet er nå i ferd med å bli sluttført. Råd og synspunkter fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite vil være nyttig før Regjeringen i morgen tar sikte på å sluttbehandle saken.

Jeg skal nå redegjøre for hovedpunktene i disse reviderte retningslinjene, slik de da eventuelt vil bli lagt til grunn for UDs behandling av søknader om eksport av denne type materiell.

Utgangspunktet for dette revisjonsarbeidet har vært at eksport av forsvarsmateriell skal skje innenfor rammen av Stortingets vedtak av 11. mars 1959, som utgjør grunnlaget for Regjeringens politikk vedrørende slik eksport. Anvendelsen av retningslinjene av 1989 har imidlertid vist at behandlingen av utførselslisenser ofte er blitt strengere enn det Stortingets vedtak skulle tilsi. De reviderte retningslinjene innebærer på denne bakgrunn visse tillempninger for å oppnå en bedre balanse i de hensyn eksportkontrollen skal ivareta.

La meg først nevne, selv om det formodentlig er alminnelig kjent, at produksjonen av forsvarsmateriell i Norge jo ikke har som ambisjon at vi skal spille noen rolle på verdensmarkedet i denne sammenheng. Produksjonen av forsvarsmateriell i Norge har sitt utgangspunkt i Forsvarets behov for tidsmessig materiell. Dette behovet kan i praksis bare ivaretas gjennom samarbeid med andre land, dersom vi skal sikre oss den nødvendige innsikt som kjøper og prisriktig kvalitet i det vi kjøper. Nødvendigheten av samarbeid vil forsterkes i årene framover. Selve den militær-tekniske utvikling og redusert etterspørsel - jeg vil si heldigvis redusert etterspørsel - er forhold som kan medføre sterkt økende anskaffelseskostnader, dersom det ikke lykkes å dele utviklingskostnader og øke produksjonsseriene ved bedre samordning med andre land. Revisjonsarbeidet har også tatt hensyn til denne utvikling og disse viktige problemstillinger, med andre ord bygd på at Norge ikke på egen hånd kan ivareta behovet gjennom egenproduksjon for forsyninger av

(KML) forsvarsmateriell uten at det i så fall ville bli meget dyrt, for ikke å si umulig av en lang rekke andre grunner.

De gjeldende interne retningslinjene forutsetter at eksport av våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell skal begrenses til de nordiske land, NATO-land og enkelte andre nærstående demokratiske land. Den sistnevnte gruppen har i praksis vært begrenset til industrilandene Australia, Japan, New Zealand, Sveits og Østerrike og tidligere også Jugoslavia. I forslaget til nye retningslinjer heter det at våpen og ammunisjon kan eksporteres til de nordiske land, NATO-land og andre land som kan godkjennes av Utenriksdepartementet som mottakere av våpen. Dette vil åpne for eksport til flere land, også enkelte land i den tredje verden, men ikke til noe land som rammes av Stortingets vedtak av 1959. Således kan markedsføring av sjømålsraketten Penguin MK3 etter de reviderte retningslinjer komme i betraktning til visse land i den tredje verden som har flyet F-16, som f.eks. Bahrain, Egypt, Thailand, Marokko, Singapore, Sør-Korea og Venezuela. Andre land som har F- 16 - Indonesia, Israel og Pakistan - rammes derimot i dagens situasjon av Stortingets vedtak av 1959.

Det heter i de nåværende retningslinjer at de ikke gjelder for eksport som finner sted med utgangspunkt i planer trukket opp i NATO og som er godtatt av Norge eller som har sitt grunnlag i avtaler om materiell-samarbeid mellom Norge og noen av alliansens andre medlemsland. Dette har skapt uklarhet i forbindelse med eksport som er et resultat av materiellsamarbeid med andre land. I de reviderte retningslinjene er det derfor innarbeidet en ny bestemmelse, hvor det heter at eksport til land Norge har samarbeidsavtaler med, skal tillates dersom leveransen finner sted under et prosjekt som er godkjent av norske myndigheter med det hovedsiktemål å ivareta samarbeidslandenes egne forsvarsbehov. Det heter videre at det ferdige produkt kan reeksporteres etter samarbeidslandets eksportregler, dersom produktet ikke framstår som norsk. Denne bestemmelsen tar hensyn til det økende forsvarsmateriell-samarbeid mellom vestlige land.

Det kan være naturlig å stille spørsmål om hvilke konsekvenser de reviderte retningslinjene vil ha for eksporten av panservernraketten M72 til USA, som tidligere har vært diskutert i denne komiteen og også i Stortinget.

M72 er et amerikansk utviklet produkt, som i henhold til en avtale av 1963 mellom forsvars-myndighetene i Norge og USA produseres på lisens av Raufoss A/S. Det norske firmaet er den eneste produsenten i verden av denne typen panservernraketter.

I de siste ti år er ca. halvparten av firmaets produksjon av M72 blitt eksportert til USA. Øvrige

(KML) mottakerland har vært Belgia, Canada, Danmark, Finland, Hellas, Luxembourg, Nederland, New Zealand, Portugal og Storbritannia. Av disse land har Belgia, Canada, Danmark, Finland og Storbritannia vist interesse for framtidige kjøp.

Med hensyn til utførsel av M72 til USA er det Regjeringens holdning at raketten ikke reeksporteres fra USA uten at norske myndigheter har godkjent det endelige mottakerland. La meg i denne forbindelse understreke at det ikke vil komme på tale å akseptere at M72 blir reeksportert fra USA til noe land som rammes av Stortingets vedtak av 1959.

Det er samtidig klart at dersom vi skulle være trygge på å kunne opprettholde produksjonen av panservernraketten M72 i sin nåværende form på Raufoss, ville retningslinjene måtte inneholde et prinsipp om at en utenlandsk lisensgiver etter en konkret vurdering kunne gis mulighet til å følge sitt eget regelverk ved eksport av produkter framstilt på lisens i Norge. Et slikt prinsipp er imidlertid ikke forenlig med Stortingets vedtak og er derfor ikke innarbeidet i de reviderte retningslinjene.

Regjeringen vil på denne bakgrunn undersøke om det ville være mulig å kunne basere produksjonen ved Raufoss A/S på deler og komponenter som eksporteres til USA, hvor den komplette panservernraketten kan sammensettes og reeksporteres på basis av amerikanske regler. Forutsetningen må i så fall være at det dreier seg om mindre norske deler og komponenter, som samordnes med deler fra USA, og at det ferdige produktet ikke framstår som norsk. Det vil i så fall være i tråd med gjeldende retningslinjer. Dette vil - om det skulle la seg gjøre - innebære en viss reduksjon av arbeidsplasser på Raufoss A/S, avhengig av hvor mange deler som vil bli produsert på Raufoss. La meg i denne forbindelse understreke at de reviderte retningslinjer ikke innebærer noen endringer i retningslinjene hva angår del-leveranser. Bestemmelsene på dette punkt har fungert tilfredsstillende.

Dersom det ikke vil være mulig å finne en løsning basert på del-leveranser fra Raufoss A/S, må en regne med at USA - og de er i så fall i sin fulle rett - vil etablere sin egen produksjonslinje for M72. En må regne med at Raufoss A/S i en slik situasjon ikke vil kunne konkurrere med en amerikansk produsent på det kanadiske og det vesteuropeiske marked. Regjeringen innser at dette på sikt vil kunne føre til nedlegging av M72-produksjonen på Raufoss og tap av 200 arbeidsplasser i Norge.

Som jeg nevnte innledningsvis, er de nåværende retningslinjer fortrolige. Regjeringen er innstilt på at de reviderte retningslinjene, som fortsatt skal være veiledende for UDs behandling av søknader om eksport

(KML) av forsvarsmateriell, skal offentliggjøres. Det vil gi industrien en bedre forståelse av og innsyn i de rammebetingelser den må rette seg etter. Dette vil være av stor betydning ettersom utvikling, produksjon og markedsføring av militært materiell forutsetter langsiktig planlegging, og jeg ser også en slik offentliggjøring som politisk ønskelig.

Det framgår av det jeg har sagt, at de reviderte retningslinjene bare innebærer mindre endringer Men det har vært ønskelig å foreta disse endringene fordi praksis basert på gjeldende retningslinjer har vært strengere enn det Stortingets vedtak av 1959 skulle tilsi. Fortsatt vil vi ha en strengere eksportregulering enn andre vestlige land, f.eks. Sverige.

Jeg vil i forbindelse med omtalen av denne saken understreke at Regjeringen har tatt til orde for et internasjonalt samarbeid med sikte på å kontrollere og begrense internasjonal våpenhandel. Dette spørsmålet har fått økt aktualitet etter Golfkrigen. I fjor høst hadde en norsk embetsmannsdelegasjon samtaler i en rekke av de sentrale hovedstedene om disse spørsmål. Foreløpig har EF-landene identifisert sju felles kriterier som disse landenes politikk vedrørende våpeneksport er basert på. De fem faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd, som også er verdens fem største våpeneksportører, er på sin side blitt enige om felles retningslinjer for eksport av konvensjonelle våpen til land i Midtøsten. Det er videre et framskritt at det på FNs generalforsamling i fjor høst ble vedtatt å etablere et FN-register over internasjonale overføringer av konvensjonelle våpen.

Norge vil fortsatt engasjere seg for å få i stand et forpliktende internasjonalt samarbeid med sikte på å begrense den internasjonale våpenhandel, spesielt av destabiliserende våpenoverføringer. I denne forbindelse er det av interesse at Norge er kommet med i en konsultasjonsgruppe på 16 land, som ledes av Canada, og som omfatter både våpeneksportører og våpenimportører. Vi vil invitere denne gruppen til å ha et møte vedrørende internasjonal våpenhandel i Oslo våren 1993.

JAN PETERSEN: For å begynne med det siste, M72. Jeg stoler vel ikke uten videre på at jeg greier å få med alle poengene i en muntlig redegjørelse. Men forstod jeg handelsministeren slik at man her i og for seg ønsket seg det resultatet at man fortsatt kunne ha produksjon, men at man skulle gjøre det slik at man nærmest brøt det hele opp i deler og så overlot til amerikanerne å sette det sammen? For meg står det som en merkverdig løsning. Jeg tror man skal holde seg til det som er realitetene i saken. Jeg tror det er riktig

(KML) at vi har regler som gjør det mulig å opprettholde denne produksjonen, og at vi selvsagt kan selge dette til vår hovedallierte. Vi ender opp i en merkverdig situasjon hvis det er slik at vi ikke kan selge dette til vår hovedallierte.

Ellers tror jeg det er riktig, slik det ble understreket, at i realiteten har vi opptrådt med strengere regler her enn selv det Stortingets 1959-vedtak har innebåret. Det førte bl.a. til den merkverdige situasjon i fjor at et land som stod i fare for å bli angrepet, ble nektet noe Norge hadde 10 pst. andel i. Det er en linje som jeg for min del synes er helt umulig for et land som Norge å føre. Jeg synes det ville være riktig at vi skal ha adgang til å selge det vi har å selge i en slik situasjon, når et land står i fare for å bli angrepet. Det var jo ikke tvil om hvem som var aggressiv og hvem som var defensiv da dette var oppe - det gjelder altså Gulfen.

Når det gjelder materiellsamarbeid, tror jeg det er en riktig oppmykning at det er hovedlandets regler som gjelder.

Jeg får heller komme tilbake senere - jeg fikk i hvert fall med meg tre momenter.

HANS J. RØSJORDE: Jeg kan kanskje ta opp det siste, som gjelder anstrengelsene for internasjonalt samarbeid når det gjelder regelverk og begrensninger. Det er selvsagt noe det i Fremskrittspartiet er støtte for at man legger seg på et internasjonalt regelverk som på en måte gjør alle forholdene mest mulig like for alle impliserte i dette.

Når det er sagt, vil jeg også si at det initiativet som er tatt, er positivt sett med våre øyne. Det er kanskje nokså sent man er kommet i gang med det. Jeg føler det slik at man har lagt opp til et regelverk - slik jeg har forstått det gjennom den redegjørelse som er gitt - som er mer fleksibelt og mer tilpasset den situasjon som man vil måtte møte når det gjelder konkurranse. Jeg vil vel gjerne også si at med de begrensninger man har lagt inn, og med en harmonisering mot våre allierte og dem det er naturlig å samarbeide med, har man åpnet for en mulighet for at man kan delta i en produksjon. Det som vil være vårt hovedanliggende, er at man legger opp et regelverk som er slik at norske produsenter ikke diskvalifiseres innenfor det våpensamarbeidet som foregår. Hvis man nå legger seg på en linje der det jeg får kalle "sammensetterlandets" eksportregler gjelder, og det gjøres konsekvent, ser jeg på det som et positivt trekk for norsk industri for i det hele tatt å kunne være med i dette, og det er helt nødvendig.

(KML) Når det gjelder regelverk og andre, får jeg kanskje siden man har understreket at man allikevel la seg på et nivå som var strengere enn f.eks. regelverket i Sverige, si at jeg synes ikke det er noe særlig tilfredsstillende. Etter min mening bør nemlig ikke norsk industri - for dette har også stor tilbakeføring i den sivile sektor - settes i en dårligere situasjon enn våre naboland. Likedan gjelder dette i relasjon til våre allierte. Jeg synes altså det er for svakt på det punktet.

Når det så gjelder å sette sammen bitene, bringer det meg inn på den vurderingen som Høyres representant gav knyttet til M72. Jeg synes at man her kryper litt under teppet på en måte. Det hadde vært greiere å si at man aksepterte de eksportregler som USA hadde, som er lisenshaver. Jeg synes ikke det løser noen særlige problemer å anvende delproblematikken i dette og si at det er bedre at de får delene, så får de sette det sammen. Jeg synes på en måte det er litt strutsepolitikk, for å si det rett ut.

Så til intensjonene i det som er bakgrunnen for Stortingets vedtak av 1959. Jeg vil gjerne be om at man i tolkningen av dette stortingsvedtaket strengt forholder seg til det som blir sagt og gjort. Jeg forstår at det også er intensjonene som Regjeringen nå har. Til dette vil jeg bare peke på en del situasjoner som norske leverandører i industrien har kommet opp i, nemlig at rent sivile produkter har blitt involvert i dette regelverket på en måte som har gjort at man ikke har kunnet konkurrere i det hele tatt, slik at hurtiggående båter f.eks., som er rent sivile, som norske verft av og til har vært med i konkurranse om, har man ikke fått konkurrere om. På de sivile delene synes jeg altså at man bør myke opp regelverket slik at det er mindre rom for det jeg kan kalle en defensiv tolkning enn det stortingsvedtaket i seg selv legger opp til, og da snakker man om våpen og ammunisjon.

Så til slutt i denne runden. Det dreier seg om offentliggjøring av det regelverk som man legger opp til. Det synes jeg er positivt, fordi det gir industrien muligheten til å forstå hva man tenker. Hvis intensjonene i dette er slik jeg oppfattet det, må jeg si at på mange områder er dette positivt, men jeg synes det er noe defensivt på de områder jeg har pekt på.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det er ikke like lett å være sikker på at en får med seg alle detaljer ved en slik muntlig gjennomgang av et så komplisert område, så jeg får ta det forbeholdet.

Etter mitt syn er det opplagt at en må holde seg innenfor stortingsvedtaket av 1959. Det anser jeg for å være en selvfølge.

(KML) Når det gjelder at vi har hatt et internasjonalt regelverk som er strengere enn andres, er nok det riktig. Det er klart det kan føre oss opp i en del konkurransemessige problemer og dilemmaer, men dette må vi jo også se i lys av det som statsråden opplyste om Norges engasjement for et internasjonalt regelverk. Det er vel det viktige, og det arbeidet må forseres. Jeg tror en skal være klar over faren for - vi har paralleller på andre områder for øvrig - at vi nettopp når vi står hardt på i et slikt arbeid, ved en liberalisering kan svekke vår egen kraft i det internasjonale arbeidet som vi nå ønsker å delta i. Det vil jeg gjerne ha anført som en generell reservasjon her.

At vi fortsatt har et regelverk som er strengere enn svenskenes, må jeg ærlig talt nokså åpent innenfor disse veggene si ikke beroliger meg noe særlig. Vi har på det området litt andre mål enn det de har i Sverige, så for meg er ikke det noe avgjørende, betryggende bevis.

Når det så gjelder spørsmålet om de mer konkrete endringene her, er jeg for så vidt enig i, slik jeg forstod statsråden, at en istedenfor å bruke et begrep som andre "nærstående" land, som førte til en konkret liste, Sveits, Østerrike, tidligere Jugoslavia osv, isteden sier "land som er godtatt av Utenriksdepartementet". Jeg er i det hele tatt litt reservert over å ha slike automatisk virkende lister, for den internasjonale situasjon endrer seg så vidt raskt. At en til enhver tid i UD må ha et bilde av hvilke land som er land for eksport, og hvilke som ikke er det, er klart, men en slik liste som skal bestå over veldig lang tid, har jeg litt reservasjoner til. Det tror jeg er en vurdering departementet må foreta i hvert tilfelle i lys av situasjonen i vedkommende land og region. At en på det punktet får en større handlefrihet, tror jeg er riktig og kan gjøre at regelverket praktiseres på en mer korrekt måte.

Jeg må nok innrømme at jeg har større problemer og reservasjoner til det som ble sagt når det gjelder delleveranser kontra et ferdig produkt fra norsk side. Jeg forstår det slik at med dagens regelverk og situasjon kan ikke M72 f.eks. reeksporteres fra USA uten at Norge har godkjent mottakerlandet. Jeg vil be om å bli korrigert hvis jeg misforstod, men jeg forstod det slik, som vel også Jan Petersen var inne på, at hvis de setter sammen produktet i USA, og produktet i realiteten likevel er laget her i Norge, skal det kunne reeksporteres etter amerikanske retningslinjer og altså kunne gå til land som måtte stride mot vår egen vurdering av hvem som skal kunne motta slike våpen. Jeg må innrømme at selv om det er en måte å løse et industri politisk problem på, er jeg i tvil om det utenrikspolitiske måten å løse det på. Det blir svært lett en veldig åpenlys omgåelse av et nasjonalt problem.

(SL) Jeg vil be om å bli korrigert hvis jeg har misforstått fremstillingen på dette punkt. Jeg forstår det slik at hvis det bare blir satt sammen i USA, det er omtrent bare det som gjenstår, forstår jeg, så kan vi produsere alt i Norge, vel vitende om at det kan komme til å gå til land som strider mot vårt regelverk. Jeg forstod det slik at det ikke måtte fremstå som et norsk produkt. Men hvordan en skal unngå det hvis det meste blir laget her hos oss, har jeg litt problemer med å se. Jeg må innrømme at slik som jeg oppfattet det over bordet i hvert fall, synes jeg det er problematisk. Men jeg håper at jeg har misforstått dette.

(SL)

KOMITEENS LEDER: Av hensyn til den fortsatte debatt vil jeg foreslå at handelsministeren gir svar på det mulige store spørsmål som Bondevik her annonserer. Jeg håper at ingen har noe imot det.

STATSRÅD BJØRN TORE GODAL: Da kommenterer jeg foreløpig ikke de andre tingene.

Dette er da tydeligvis min feil. Det er selvsagt ikke slik at man har et norsk flagg på som man så maler over, setter delene sammen der borte, og så er det liksom ikke norsk. Det må selvfølgelig være en vesentlig lavere andel norske komponenter ut fra retningslinjenes bestemmelser om at produktet ikke er norsk. Uttrykket "fremstår som norsk" betyr at det ikke er norsk innenfor rammen av retningslinjenes bestemmelser. Uten å ha det eksakte tallet, tror jeg nå den norske komponent i M72 ligger på omtrent 50 pst. - med andre ord ingen tvil. Men vi har ingen fast bestemt prosentsats. Det er blitt meg opplyst at svenskene har basert seg på en prosentsats på rundt 20. Er innholdet av svenske komponenter høyere enn det, er det et svensk våpen. Vi må med andre ord betydelig ned i forhold til hva som kan være delkomponenter produsert på Raufoss for eventuell sammensetning innenfor en amerikansk ferdigstillelse av våpen. Men det er ingen kamuflasje. Jeg er enig med representantene Bondevik og Petersen i at det ville ta seg meget underlig ut. Det måtte i så fall være en delproduksjon innenfor rammen av de retningslinjene vi har, og som vi nå bekrefter.

Hovedproblemet her består i noe som jeg kanskje bør kommentere nå for helhetens skyld. Så lenge store deler av M72 har gått til legale markeder i Stortingets forstand, har ikke dette vært noe stort problem. Men i det øyeblikket vi kommer i en situasjon - unnskyld uttrykket, men dette sagt innenfor denne interne forsamling og for protokollen - hvor øst-vest-markedet antagelig er i ferd med å tørke ut for M72, og M72 blir mest anvendelig som våpen ute i bushen i den tredje verden, har vi det grunnleggende problem som består i at USA ikke vil godkjenne noe krav fra norsk side om å få vite hvor dette våpenet havner. Det er det vi ikke kan akseptere i det lange løp. Så lenge vi har levd i en situasjon med legale avsetningsmuligheter for M72 har vi greid å turnere dette, men den situasjonen tror jeg gradvis vil opphøre. Det er hovedutgangspunktet for vurderingen av M72-spørsmålet i akkurat denne sammenheng.

(SL) PAUL CHAFFEY: Det er åpenbart at Regjeringen nå har tenkt å slå inn på en vesentlig annen praksis når det gjelder våpeneksport på i hvert fall tre områder: Når det gjelder direkte eksport av norskproduserte våpen, når det gjelder delproduksjon og når det gjelder videreeksport fra de landene som vi i utgangspunktet eksporterer til. Vi mener dette er en debatt som hører hjemme i Stortingets plenum, fordi det er snakk om såpass vesentlige endringer. Nå er ikke vi mange nok representanter til å kreve at saken kommer opp i Stortingets plenum, men vi vil sørge for at det skjer på annen måte.

Jeg vil takke handelsministeren for at regelverket blir offentliggjort. Det gir Stortinget mulighet til å foreslå endringer i det nye regelverket.

Handelsministeren bad om råd. Vårt råd er ikke å liberalisere, men å styrke dagens regelverk på ett punkt, det som dreier seg om videreeksport til tredjeland fra allierte eller andre markeder som vi i dag eksporterer til.

Når det gjelder direkteeksporten fra Norge, synes jeg den listen handelsministeren leste opp over land som har F16, og som jo er i tråd med det nye regelverket, er argument nok i seg selv til ikke å endre på dagens regelverk. Jeg synes tvert imot det burde være strengere. Situasjonen i Jugoslavia i øyeblikket viser at det kanskje ikke var det aller smarteste å eksportere våpen til det markedet, etter et regelverk som Regjeringen karakteriserer som for strengt.

Diskusjoner om etiske og moralske grenser mellom delproduksjon og sammensetning i form av prosentregning kan vi jo komme tilbake til i Stortinget. Jeg må si jeg har store problemer med å akseptere at man måler moral i prosent på den måten.

Jeg har et spørsmål til handelsministeren: Når vil regelverket bli offentliggjort slik at vi kan få en offentlig debatt om det?

JOHAN J. JAKOBSEN: Det er viktig at Regjeringen forholder seg til stortingsvedtaket av 1959, og at de endringer som foreslås når det gjelder praksis, vil være innenfor rammen av 1959-vedtaket. Det er tross alt litt beroligende når det er så vidt alvorlige spørsmål som det det her er snakk om.

Det kan umulig være problemfritt i en situasjon hvor Norge har tatt internasjonalt initiativ for å begrense internasjonal våpenhandel, at vi nærmest parallelt med det liberaliserer vår egen praksis. Og

(SL) det gjør ikke saken enklere at landets statsminister i internasjonale fora har gått i bresjen og markert Norge på en etter manges oppfatning positiv måte i kjølvannet av Golf-krisen, hvor dette med omfanget av internasjonal våpenhandel ble sterkt fokusert. Jeg må si meg enig med dem som føler et visst ubehag over at Norge parallelt med at man tar slike initiativ internasjonalt, liberaliserer sin egen våpeneksport.

Det som kanskje føles mest ubehagelig, for å bruke det uttrykket, er at en på en måte stilltiende aksepterer at konsekvensen av det vi gjør i Norge, blir at flere land i den tredje verden får anledning til å kjøpe disse våpnene. Når disse retningslinjene nå skal offentliggjøres, kan det ikke være noe særlig godt signal å gi verken innenlands eller mot utenverdenen, at konsekvensen av at det skjer en liberalisering, blir at land i den tredje verden gis adgang til å kjøpe disse våpnene. En fristes til å antyde at det ligger en markedstenkning bak. Nå er den kalde krigen avblåst. En del gamle markeder er ikke så gode som før, og en må finne nye markeder. Da er den tredje verden et aktuelt marked. Konsekvensen kan altså bli at den tredje verden får kjøpe disse våpnene.

Jeg er også litt interessert i å høre hvordan handelsministeren vurderer troverdigheten i at Norge i internasjonale fora driver en aksjon for å begrense internasjonal våpenhandel, når Norge er et av de land som for øyeblikket liberaliserer sin handel. Etter forsvarskomiteens besøk i Sverige, hvor vi ble presentert for den svenske strategi når det gjelder framtidig våpenhandel, går jeg ut fra at den aldri må bli noen mal for hva vi skal gjøre her i Norge og for hvilke retningslinjer som skal legges til grunn.

GUNNAR BERGE: De moralske dilemmaene som enkelte har vært innom, er selvfølgelig problematiske. Men jeg ser det slik at det er legalt å ha et forsvar, et forsvar med moderne våpen. Og hvis det er legalt, må selvfølgelig noen produsere disse våpnene. Jeg må si ærlig og rett ut at for meg fremstår det ikke som mer moralsk at disse våpnene produseres av andre land enn av Norge så lenge vi mener det er fullt ut legalt å skaffe oss disse - bare som et apropos til den siden av debatten, som er problematisk.

Når det gjelder de konkrete forslag som handelsministeren har presentert, så oppfatter ikke jeg det egentlig som noen endret policy når det gjelder eksport av norsk forsvarsmateriell. Jeg vil heller karakterisere det som en liten kursjustering. Under alle omstendigheter holder det seg godt innenfor Stortingets vedtak av 1959. Jeg forstår det også slik at

(SL) vi fortsatt vil ha strengere retningslinjer for våpeneksport enn det som er gjeldende internasjonalt. Jeg vil spørre handelsministeren: Hvor er det grunn til å tro at vi nå havner i forhold til et internasjonalt regelverk som det er realistisk å tro det kan oppnås enighet omkring, altså i forhold til nye internasjonale retningslinjer? Er det mulig å ha noen formening om det nå? Jeg spør om det bl.a. på bakgrunn av det spørsmålet som Johan J. Jakobsen tok opp.

Når det gjelder M72, forstår jeg det slik at det ikke vil være andre retningslinjer gjeldende for dette våpenet enn for andre våpen som produseres i Norge, det er bare det at retningslinjene anvendt for dette våpenet får andre konsekvenser fordi man har denne lisensproduksjonen. Slik har jeg oppfattet det. Selvfølgelig må det være nøyaktig de samme retningslinjene som gjelder her, men de får altså andre konsekvenser. Og det kan få de konsekvenser som handelsministeren antydet, at produksjonen på Raufoss må legges ned. Når vi diskuterer disse spørsmål, er det selvfølgelig også fordi de har sysselsettingsmessige og industripolitiske sider. Hvis de ikke hadde hatt det, hadde det jo vært mye enklere å forholde seg til dem. Jeg synes det må være et mål at vi iallfall forsøker å bevare en del av denne produksjonen i form av delproduksjon hvis man kan få et slikt arrangement, for å redusere de negative konsekvensene for sysselsetting og produksjon på Raufoss.

Ellers synes også jeg det er et fremskritt at vi nå får retningslinjer som er offentlige, som er alminnelig tilgjengelige og som det går an å diskutere.

INGVALD GODAL: Først vil eg seie at eg synest det er veldig fint at den gamle lista av land no blir endra. Dersom vi ser på den, er ho reint rasistisk, og kunne like gjerne blitt produsert i Sør-Afrika, og ikkje her i Norge. Det er ein kjempefordel at ho no vert endra. Det synest eg representanten Jakobsen bør tenkje litt over.

Elles vil eg streke under kor viktig denne produksjonen er for det norske teknologiske miljøet. Vi har ikkje for mykje av det her i landet. Den er viktig for Forsvaret. Det å ikkje ha ein slik industri vil få konsekvensar på mange område. Det går på arbeidsplassar.

Eg trur det er viktig å få redusert den internasjonale våpenhandelen, men måten å gjere det på, er å få internasjonale reglar. At me køyrer med spesielt strenge reglar i dette landet, fører ikkje til nokon

(SL) som helst reduksjon i mengda av våpen i verda. Det fører berre til at produksjonen og det teknologiske miljøet blir overført til andre land. Og det er strutsepolitikk. Eg synest me no for det første skal kome på linje med Sverige, og sidan på linje med EF så fort som mogleg, og legge tyngda i å få internasjonale reglar.

Det er ei side ved det Regjeringa føreslår som eg ikkje er nøgd med, og det er at ein skal basere seg på 1959-vedtaket. Det trur eg er modent for revisjon. Eg har aldri forstått det logiske i at me ikkje skulle selje våpen til land som er i krig eller der krig truer, dersom dei kjempar ein genuin forsvarskamp. Dersom eit lite land er i ein desperat situasjon, og me skulle slutte å selje våpen til det, det synest eg ikkje er moralsk. Det må endrast. Det har også noko å seie for vår truverdighet som leverandør. Eg ville iallfall tenkje meg om før eg bestilte noko som helst i eit land som ville slutte leveransane den dagen me verkeleg fekk bruk for dei.

(GSR) KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Gunnar Berge har lagt fram det som er synet til Arbeiderpartiets gruppe, og jeg vil bare gi uttrykk for at jeg ikke deler det.

I denne situasjonen hvor vi nå tar initiativ til å få til strengere internasjonale regler for å begrense våpenhandelen, mener jeg at det er et galt signal av Norge å liberalisere reglene. Selv om vi med denne liberaliseringen har lagt strengere regler enn det de fleste andre land har, så mener jeg at det allikevel er et galt signal at vi gjør det på dette tidspunkt. Jeg mener at man burde ha avventet disse forhandlingene for å se om det var mulig å få til et internasjonalt regelverk og eventuelt etterpå drøfte om det er grunnlag for en liberalisering av det. Det betyr at jeg ikke vil tiltre denne endringen som Regjeringen legger opp til.

Jeg vil allikevel slutte meg til et par av punktene, nemlig det som går ut på godkjenning av endelig mottakerland når det gjelder M72 - jeg går ut fra at det også gjelder andre våpen for salg, og jeg gjør det ut fra den erkjennelsen at dette kan føre til reduksjoner i antall arbeidsplasser eller eventuelt nedleggelse av produksjonen i Norge. Jeg vil også støtte forslaget om at retningslinjene uansett blir offentliggjort. Det tror jeg er en fordel, slik at vi slipper spekulasjoner om hva disse retningslinjene måtte inneholde.

(GSR)

ANDERS TALLERAAS: Et par momenter i tillegg til det som er sagt fra vår side.

Jeg er selvfølgelig glad for denne justeringen i - slik jeg betrakter det - positiv retning av de generelle retningslinjene. Men årsaken til at jeg bad om ordet er at jeg vil si at jeg egentlig er ganske rystet over det som Regjeringen legger opp til, og som vil ramme Raufoss med stor tyngde. Jeg synes dette er direkte galt. Jeg har også lyst til å peke på at vi her har en lisensproduksjon fra USA, som er vår største allierte, og den har vi hatt i mange år, og det har fungert greit. Så justerer vi retningslinjene som skal gjøre det mulig å drive våpensamarbeid, nyte godt av teknologisk samarbeid osv. med andre land og vi kunne eksportere til andre land uten at vi legger oss opp i videre regler for reeksport. Men på dette punktet skal USAs regler for våpeneksport bety en stopper for den produksjonen som Raufoss har drevet med i mange år. Hvis en stiller seg kontrollspørsmålet: Betyr denne holdningen fra den norske regjering at det nå blir produsert færre M72 og solgt færre M72-raketter til de landene som vi ikke ønsker å levere til, så er sannsynligvis svaret at det betyr det ikke, for USA vil ikke være tjent med å ha denne lisens-produksjonen i Norge og tar så over den produksjonen selv. Jeg kan se mange gode grunner for at både amerikanske industriledere og politikere synes det er bra at de kan få tilbake igjen våpenproduksjonen. Men jeg synes det er dårlig politikk av Norge å stille oss slik at vi risikerer å miste 200 arbeidsplasser i en distriktsbedrift i Norge.

Jeg skal ikke ta en debatt om sysselsettings-politikk, arbeidsledighet osv. her, det bør vi gjøre i åpent storting, men dette stiller også spørsmålstegn ved seriøsiteten når det gjelder Regjeringens egne politiske mål med hensyn til arbeidet for full syssel-setting. Jeg har lyst til å si dette, for jeg reagerer meget sterkt på akkurat det og også på det negative politiske signalet som dette kan gi ute i verden når det gjelder Norge eller interessen av å ha teknologisamarbeid med Norge på disse områdene.

JAN PETERSEN: Det er kanskje ikke nødvendig å føye til så mye etter det siste som ble sagt.

Jeg synes det svaret handelsministeren gav, var oppklarende, men hvis man først skal anlegge et prinsipielt syn på dette, hvorfor er det så dramatisk forskjellig om vi har 50 pst. komponenter eller noe i underkant av 20 pst. Jeg tror man skal ta i betraktning at det her dreier seg om å selge til vår hovedallierte,

(GSR)

og det bør vi virkelig kunne gjøre. Jeg synes ikke det er noen grunn til å tolke seg unna at det er en halvliberalisering Regjeringen legger opp til. Jeg tror resultatet av dette er at det glipper, og man behøver ikke å late som om man prøver noe midt imellom.

Den opplistingen av landgrupper som Regjeringen foreslår, er selvsagt bra, men jeg vil bare presisere at når man skal ha en mer pragmatisk tilnærming, så må man også i større grad ta landets reelle forsvarsbehov i betraktning, at man står overfor en situasjon slik som man f.eks. gjorde i Golfen. Jeg tror representanten Godal har et poeng når han sier at vi her har behandlet nære grupper annerledes enn andre mennesker, og det er vel ikke noen grunn til at vi skulle gjøre det. Det er landenes reelle forsvarsbehov som tross alt er det avgjørende, og man kan ikke føre noen moralsk argumentasjon om at visse mennesker har et større forsvarsbehov enn andre.

KÅRE GJØNNES: Det var Gunnar Berge som uttalte at moral er problematisk, og det er tydeligvis det.

Det jeg fremdeles har i erindring, er regjeringspartiets holdninger og argumentasjon under en annen regjering, der vi drøftet noenlunde de samme spørsmålene. Vi hadde bl.a. en stortingsdebatt i plenum, og argumentasjonen fra den regjeringen var at vi hadde et internt regelverk og en praktisering som var strengere enn det som Stortingets vedtak av 1989 egentlig innebærer. I Stortinget i plenum gav et flertall uttrykk for at de ikke ønsket noen lemping i praktiseringen i forhold til de retningslinjene vi hadde på det tidspunktet. Men hvis en nå gjennom - skal vi si - en konsultasjon med det som heter Stortingets organer, som i denne sammenheng er utvidet, gir uttrykk for en annen holdning enn det Stortinget i plenum egentlig gav uttrykk for i den siste debatten om dette, synes jeg det er på kanten av det som denne komiteen kan brukes til, hvis en gir - skal vi si - rom for en annen praktisering og håndtering. Jeg synes også det er en kollisjon her ved at markedet nå har endret seg, slik at en må praktisere dette på en annen måte, slik at det kan gi rom for leveranser f.eks. til utviklingsland, mens en i debatter i Stortinget sier at nå må vi innstille u-hjelpen til land som har råd til å drive opprusting og må kjøpe våpen. Det er delvis de samme partiene som hevder disse to syn - at en må ha anledning til å selge til disse landene, men hvis de kjøper, så må vi i hvert fall slutte å gi utviklingshjelp. Slik sett synes jeg at vi også her må få en klargjøring i forhold til hva som går sammen i den type argumentasjon.

(GSR)

Jeg må også si at en skal ha tillit til en regjering og den måten den praktiserer dette på, men det er en ganske stor blankofullmakt vi gir ved å si at her skal vi åpne for at de landene som Utenriksdepartementet vil kunne godkjenne, skal kunne være åpne for eksport. Jeg er enig i at vi trenger et internasjonalt regelverk, men for meg er det viktig at vi ikke opptrer på en slik måte at vi legger lista så lavt som mulig i forhold til det internasjonale regelverket som skal bygges opp, og det gjelder også måten vi gjør det på i forkant av de forhandlingene som vi skal delta i, hvor vi selv har lagt denne lista. Det vil være styrken bak det å være med i internasjonale forhandlinger framover. Slik sett stiller jeg meg en hel rekke spørsmål i forhold til det som er tatt opp fra handelsministeren i denne redegjørelsen, og i forhold til tidligere behandling av Stortinget i plenum.

Når det gjelder offentliggjøring av regelverket, er jeg enig i det som det er gitt uttrykk for fra andre på det området.

KJELLBJØRG LUNDE: Sidan SV ønskjer å få ein debatt, som vi no er langt inne i, i ope forum, skal eg ikkje bruke mykje tid på det, men med referanse til det som er sagt om moral osv., er det tydeleg at både moral og etikk kan marknadstilpassast akkurat som våpenproduksjonen ut frå nye vilkår.

Men eg bad eigentleg om ordet fordi eg blei litt usikker med omsyn til det Ingvald Godal sa. Eg lurer på om Godal uttalte seg på vegner av sitt parti Høgre eller som Høgre-representanten Godal som medlem av forsvarskomiteen eller militærkomiteen. Det var litt divergens mellom det som har vore sagt elles frå Høgre-folk, og det som eg oppfatta at Godal sa. Det vil eg gjerne ha klarlagt.

HANS J. RØSJORDE: Hvis jeg bare kan få lov å korrigere komitebetegnelsen, så het det militærkomiteen for mange år siden. I dag heter det forsvarskomiteen.

KJELLBJØRG LUNDE: Eg veit det, men eg syntest det passa så godt.

HANS J. RØSJORDE: Det ante meg.

Når det er sagt, skal jeg få lov å komme inn

(GSR)

på en del av de forhold som har vært berørt. For protokollens del vil jeg gjerne understreke at vi i Fremskrittspartiet deler den oppfatning som representanten Godal har gitt uttrykk for knyttet til stortingsvedtaket og det som gjelder salg til et lite land som er truet, og som i en situasjon vil trenge noe å forsvare seg med. Der er vi altså på linje med Høyre.

Når protokollen - hva den måtte være verdt - er sikret, vil jeg gjerne få lov å si at når Regjeringen nå kommer med disse endrede retningslinjene, så er det etter vår mening i tolvte time, for dette dreier seg om et svar på en helt ny situasjon hvor tilpasningen til våpensamarbeidet innenfor alliansen er helt nødvendig. Dette dreier seg nasjonalt om 10 000-12 000 arbeidsplasser som vi enten sier ja eller nei til - det må vi bare se i øynene. Andre vil i så fall gjøre den jobben som vi setter oss ut av stand til å gjøre. Derfor er dette - for å si det rett ut - også næringspolitisk viktig, og det ville være usedvanlig lite klokt av Regjeringen i en situasjon som den vi er i i dag, å avskjære oss den muligheten dette gir. Ellers er horisonten meget kort for hvor lenge man kan opprettholde virksomheten.

Som en illustrasjon på det synes jeg at debatten omkring M72 blir litt spesiell, for det vi i realiteten gjør, er å snakke om en historie som på mange måter er passert. M72 er - så vidt jeg kan bedømme det - ikke lenger noe særlig aktuelt norsk produksjonsalternativ. Det har vi spilt fra oss gjennom vår håndtering, det er jeg rimelig overbevist om. Dessuten snakker vi i realiteten om et våpen som nærmest er å sammenligne med et munnladningsvåpen i forbindelse med den teknologiske utviklingen som har skjedd. Vi må gjerne kunne produsere det, det ville kanskje passe til oppfatningen som deles av noen, men jeg tror det toget er gått. Derfor tror jeg - jeg vet at dette kan være vanskelig for mange ut fra det som er sagt om etiske regler - at dette er en realistisk tilpasning til noe man må gjøre om man i det hele tatt ønsker å være med i en teknologisk utvikling som har veldig mange sider. Overlater man det til andre, har man gitt fra seg de arbeidsplasser man har og en mulig teknologisk utvikling. Derfor mener jeg at Regjeringen her har tatt et skritt - men langt fra langt nok - i en retning som er tilpasset dagens og morgendagens situasjon.

(KML)

TOM THORESEN: Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite er vel først og fremst et organ som Regjeringen kommer til for å hente råd og synspunkter og kanskje mindre et organ for diskusjon og polemikk. Men jeg må innrømme at da jeg hørte Anders Talleraas, var det en ting som slo meg. Det er at det er helt opplagt for alle, tror jeg, at denne saken til dels kan være en vanskelig avveining mellom virkelig industri- og sysselsettingsinteresser i Norge og et internasjonalt regelverk og et norsk forhold til våpeneksport som vi kan være bekjent av også i moralsk forstand. Etter min oppfatning later det til at Regjeringen har tatt begge problemstillinger grundig og funnet en avveining som samlet sett holder vann i begge retninger.

Flere har lurt på om de har forstått handelsministeren rett når det gjelder M72. Det kan selvfølgelig også jeg lure på, så jeg må også da be om at jeg blir korrigert hvis jeg tar feil. Men jeg har oppfattet problemstillingen slik at M72 er et våpen som etter hvert vil være mindre interessant for dem vi vanligvis og med ren samvittighet kan selge våpen til, og som etter hvert da kan få større etterspørsel fra land som i den sammenheng er tvilsomme. Hvis vi da samtidig står overfor den problemstillingen at vi på en lisensproduksjon i Norge ikke vil kunne ha herredømme over hvor disse våpnene endelig havner, er handelsministerens og Regjeringens tilrådning at vi må senke det norske ambisjonsnivået i deltakelsen i den produksjonen vesentlig, selv om det kan få konsekvenser for norsk sysselsetting. Det er slik jeg har oppfattet handelsministeren, og det synes jeg er et greit standpunkt å innta.

Jeg vil også si til det som her er kalt en liberalisering, som altså går, etter hva jeg forstår, på at det interne regelverket Regjeringen for egen del har innenfor stortingsvedtaket fra 1959, skal moderniseres, at det kan anføres mange gode grunner for det. Men selvfølgelig kan det også innebære et tankekors. Et tankekors i denne sammenheng måtte være at etter hvert som avspenningen går videre, etter hvert som dermed også nedrustningen går videre, vil våpenmarkedene og etterspørselen etter våpen kunne komme andre steder enn der vi tradisjonelt har hatt handelspartnere i den sammenheng. Det kan igjen føre til en del vanskelige enkeltavveielser, og det kan føre til et press på det nye regelverket. Det er et åpenbart tankekors, men jeg har altså tillit til at Regjeringen både i den vurderingen man har nå, og ikke mindre i den framtidige praktiseringen av regelverket, vil være seg den problemstillingen meget bevisst.

ROLF KETIL BJØRN: Jeg synes det som er kommet fram om at hvis ikke vi selger, så selger noen andre, er et merkelig argument. Da kan vi si at det er ikke måte på

(KML) hvor mye galt man kan gjøre, for det er alltid noen andre som kan finne på noe enda verre, så det argumentet må jeg si jeg reagerer veldig mot.

Ellers er jeg glad for at vi har strenge regler når det gjelder våpensalg. Jeg håper vi fortsatt vil ha det, for faktum i dag er at den europeiske våpenindustrien skal reduseres fra 700 000 - 800 000 ansatte til ca. 500 000. Man skriker over seg av 200 arbeidsplasser på Raufoss, men det er jo en relativt liten pris Norge skal betale i forhold til f.eks. Frankrike, som har helt andre problemer.

70 pst. av produksjonen på Raufoss går til sivile formål. Volvo er en større kunde for Raufoss enn den norske stat, så jeg tror det burde være mulig for Raufoss også å kunne erstatte disse 200 arbeidsplassene med sivil produksjon hvis det skulle være nødvendig. Det er jo ingen tvil om at det er i uroområdene i verden, i den tredje verden, i deler av Sør-Europa og i Midtøsten, man må forvente at våpnene vil havne. Når man ser på kartet over uroområdene, synes jeg ikke det er så veldig fortrøstningsfullt at det er akkurat der vi skal være med og berge de 200 arbeidsplassene for Raufoss. Derfor synes jeg vi skal fortsette å ha strenge regler for våpeneksport. Jeg tror vi skal være glad for det i dag, for vi får ikke de store omstillingsproblemene som f.eks. Frankrike får nå, og Sverige for så vidt også, som vel har 60 000 arbeidsplasser i våpenindustrien. De får veldig store omstillinger.

Ellers er jeg glad for at vi får en åpen debatt. Jeg hadde håpet at en etter Golf-krigen hadde lært at en ikke skulle selge våpen, f.eks. til Saddam Hussein - for han hadde jo fått kjøpt våpen av oss, veldig mange - men at man måtte ta seg sammen og stramme inn reglene. Det er veldig vanskelig å se at vi her i Norge skal si at vi er pådrivere for restriksjoner samtidig som vi går ut og liberaliserer selv. Det henger ikke i hop. Det vil sikkert heller ikke andre tro, som vi skal prøve å være pådrivere overfor.

(AGK)

ARNE SKAUGE: Når det gjelder 1959-vedtaket, hvis Stortingets flertall vil holde på det, er det jo greit, Arbeiderpartiet er jo på mange måter nøkkelen til det. Det er vi selv som vurderer om vi mener det er aktuelt å vurdere problemstillingen igjen. Dette med land som er truet av krig, er jo en aktuell problemstilling. Det kan jo ramme andre land enn land som vi betrakter som suspekte i militært forsvar. Det ville være klokt å ta et 33 år gammelt vedtak og ha en skikkelig drøfting på det. Det vil være et rådende stortingsflertall som likevel fastsetter nye vurderinger og nye retningslinjer.

Når det gjelder denne saken, er det geniale - om jeg kan få lov å si det slik - med Regjeringens tilpasning at man nå skal redusere prosentandelen av norsk produksjon i våpenet, og så skal man føre en politikk som gjør at flere land kan få hendene i våpen. Det er det som er konsekvensen av dette.

I den grad noen forsøker å snakke moral i denne forsamlingen, må jeg si at er det noen som tror at det blir en lettere avveining når vi vil øke antallet land som vil få tilgang på dette våpenet, enn om vi diskuterer kvantumet norske deler i det, er det å løpe bort fra problemene. Vi må regelrett ta standpunkt til om vi ønsker å ha en våpenindustri, og om vi iallfall vil gi den rammebetingelser i forhold til våre allierte som det er mulig å leve med i distriktspolitisk forstand. Dette er å lure seg selv, slik som jeg ser det, for jeg spør meg selv: Hvem skulle man lure med disse endringene? Alle som eventuelt kunne være aktuelle å lure, er jo til stede her i rommet, og ingen av dem har latt seg lure, så jeg skjønner liksom ikke poenget.

Det ville være veldig interessant å høre om Næringsdepartementet har vært gjennom en vurdering av om dette vil føre til bortfall av teknologi for norsk industri og hvorledes dette vil slå ut når det gjelder muligheten for å være med på biprodukt-utvikling. Bortfall av arbeidsplasser er en grei problemstilling. Men vil dette føre til struktur-endring i denne industrien som driver våpenproduksjon, i og med at man konsentrerer seg om færre produkter? Må man da øke produksjonen på noen linjer og legge ned på andre linjer, hvilket betyr at der hvor staten har et industrielt engasjement, vil dette kunne påvirke investeringsbehov og lønnsomhets-utvikling?

Jeg krever ikke at næringsministeren skal svare på dette over bordet, men jeg regner med at dette kommer i debatten "in due time".

(AGK)

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det var litt til den spøkefulle passiaren med Røsjorde. Det er noen av oss som sitter i forsvarskomiteen som er glad for at det ikke heter militærkomiteen lenger. Men at det heter forsvarskomiteen, ligger det visse realiteter i. Vi skal ikke føre diskusjonen her for langt, uansett om den er ført i offentlighet og i plenum.

Jeg vil bare bemerke til Gunnar Berge: Det er klart at alle, eller i hvert fall de fleste av oss, er enig i at vi i høyeste grad må ha et forsvar, og har vi et forsvar, må vi også ha våpen i det forsvaret. Det er ikke det diskusjonen dreier seg om. Men vi har jo lagt visse begrensninger på norsk våpensalg. Det vet vi jo alle også at vi har gjort for at vi gjennom våpeneksport og våpenhandel ikke skal stimulere til eller akselerere konflikter. Det er bakgrunnen. Da er spørsmålet: Vil vi fastholde de reglene, eller vil vi forandre dem eller uthule dem? Jeg må nok langt på vei gi Skauge rett i at jeg opplever disse liberaliseringene som en så vidt klar uthuling av 1959-vedtaket, at hvis en først vil gjøre det, bør en kanskje ta opp hele vedtaket til diskusjon, og det er jo en real affære i utgangspunktet. Med et internasjonalt regelverk som skal være strengere enn i dag, er det klart at vi kan få den samme negative virkning hvis vi går til en liberalisering som vil oppleves som en uthuling av vedtaket. Det kan det kanskje være enda vanskeligere å forklare utad at en gjør, enn at en forandrer vedtaket. Men jeg forstår det slik at det er et klart flertall i dette forum i hvert fall, for at en skal holde på prinsippet i 1959-vedtaket, om at vi ikke skal selge våpen til et land som er i krig, truet av krig eller borgerkrig. Da må vi passe på at vi etterlever regelverket. Å operere med prosenter for når et våpen kan sies å være norsk eller ikke norsk - og hvis vi kjenner mottakerlandene og vet at det strider mot norsk regelverk - tror jeg vi får problemer med om det var troverdighet bak det vedtaket.

Alle ser dilemmaene her i forhold til sysselsetting. Nedrustning er problematisk. Det merker vi i forsvarskomiteen også, som stadig får saker hvor vi skal nedlegge militære avdelinger her og der, viktige både sysselsettingsmessig og distriktspolitisk, Men vil vi nedrustning, så må vi nedrustning, med de problematiske konsekvenser det har. Markedene i øst/vest-relasjonen tørker ut - heldigvis - fordi vi har hatt avspenning og nedrustning. Så skal vi gå mer aktivt inn på andre markeder. Det blir konsekvensen, og det er altså den tredje verden. Da går vi inn i et farvann som er veldig uoversiktlig, og hvor vi heller ikke ønsker å stimulere til at de skal kjøpe så mye våpen, slik at man ikke kommer

(AGK) og sier at andre selger jo, og da kan like godt vi gjøre det. Jeg tror vi da bør holde på et restriktivt regelverk, og så blir det departementets oppgave å vurdere de enkelte land. Men en uthuling i form av prosent av delleveranser hvor vi vet at dette går til land som strider mot det norske regelverk, vil jeg advare mot.

INGVALD GODAL: Kjellbjørg Lunde kan ta det heilt med ro - me sit i forskjellige komitear, men er eitt parti med ein politikk.

Når det gjeld moralen i dette, trur eg me kan leggje den til side. Eg trur ikkje det er nokon her som synest det er noko som helst umoralsk i at andre sel våpen til oss. At moralen skal bli heilt forskjellig dersom andre land skal kjøpe av oss, er vanskeleg å forstå. Eg trur me kan setje moralen til side, og istaden prøve å finne fram til eit internasjonalt regelverk, slik som ein har vore inne på, for å avgrense dei uheldige sidene ved våpenhandel. Det er det som er oppgåva.

STATSRÅD Bjørn TORE GODAL: La meg begynne litt bakfra i debatten. Når jeg har problemer med å kjøpe den forestilling at vi her lurer noen, skyldes det først og fremst at når det gjelder retningslinjene for delleveranser, skjer det ingen forandringer. Det er nøyaktig de samme retningslinjene som ble praktisert i tidligere utenriksminister Bondeviks tid. Så det er ingen forandringer på det punkt. Og det er ganske viktig i forhold til det trekkspillet som enkelte har ment å se her, nemlig at man utvider et sted og så tar man en proforma innstramming på andre steder. Så her er det et eller annet som det tydeligvis ikke har lykkes meg å få fram. Jeg sa helt klart fra om at når det gjelder delleveranser, er det ingen endringer i forhold til retningslinjenes formulering.

Så dette med 1959. Regjeringen har forholdt seg til det - og som Bondevik var inne på;det skulle bare mangle- men det er vel også nå slik at Regjeringen fortsatt har forslagsrett i Stortinget. Det er selvfølgelig en teoretisk mulighet for at den kunne ha kommet med andre forslag, men det har vi ikke tenkt å gjøre fordi vi syns at det er et fornuftig formulert stortingsvedtak. Jeg har ikke annen kommentar til det enn at vi ser ikke 1959-vedtaket som noen blanko fullmakt til Regjeringen til å gjøre nøyaktig hva den vil, verken med nye eller gamle retningslinjer. Tvert imot - 1959-vedtaket ligger til grunn for den politikken vi skal føre. Det nye ville jo være om

(AGK) Stortinget skulle gå inn og lage lister over land som en enten liker eller ikke liker. Det har Stortinget aldri påtatt seg. Derfor har Regjeringen heller ikke operert med landlister, men med retningslinjer. Jeg vil føye til her, for å avskjære en mulig misfortåelse i det jeg sa, hvor jeg nevnte noen land; det ligger ikke i det at vi opererer med landlister. Vi har en løpende vurdering hele veien som under tidligere regjeringer, innenfor rammen av vedtak og retningslinjer. Men vi opererer ikke med landlister, mye ut fra det samme resonnementet som flere her har vært inne på, nemlig at her kan jo situasjonen forandre seg, og en kan ikke operere med absolutte størrelser.

Så spørsmålet om M72 og USA. Talleraas var sterkt opptatt av at han synes dette var relativt ille. Ja, hvis en ikke har som utgangspunkt at stortingsvedtaket 1959 skal legges til grunn, er det klart at det er ille og det er vanskelig. Jeg har store problemer med om vi om noen år eller om 6 eller 18 måneder eller hva det måtte være, skal stå i klubben på Raufoss og se 200 mennesker i øynene og si at dere må dessverre slutte, og bedriften har ikke greid å finne noen annen jobb. Men hvis vi først har lagt til grunn en retningslinje for hvordan vi ønsker at retningslinjene for våpeneksporten skal være, må vi være beredt på å ta noen slike konsekvenser. Det ligger i høy grad fast, både før og etter dette møtet, med mindre selve stortingsbehandlingen av dette - hvis det kommer opp i en eller annen form, som er signalisert her fra enkelte - gir et annet resultat. Men dilemmaene er selvsagt her, og det er det ingen i Regjeringen som ikke er klar over, jeg vil heller si tvert imot. Men vi har altså ikke ønsket å foreslå noen forandring med de konsekvenser som det vil kunne få for M72-produksjonen på Raufoss.

Jeg gjentar at det er ikke snakk om å drive den samme produksjon, satt sammen i USA- Det vil være en omgåelse. Det er altså snakk om delleveranser på et lavere nivå, for å se hvor langt det kan være forenlig med retningslinjer og Stortingets vedtak. Her er det heller ingen forandringer, forandringen ligger i selve markedssituasjonen, slik USA oppfatter den. De har sannsynligvis aldri - for å si det i denne forsamling - likt Stortingets vedtak av 1959, men det har ikke vært spesielt problematisk fordi det har vært lovlig avsetning for M72 på områder hvor vi ikke har hatt store problemer. Men det er det markedet som er i ferd med å forsvinne, og da er det det som lager den endrede situasjon, og ikke Regjeringens holdning eller politikk, eller for den saks skyld Stortingets vedtak eller politikk. Jeg føler at det i deler av debatten kanskje har vært noe sammenblanding av akkurat disse elementene.

(AGK) Jeg må si til Kåre Gjønnes at jeg har ikke noe problem med noe av det jeg uttalte i debatten under Gulfen når det gjaldt våre retningslinjer og våre holdninger på dette området. Jeg ville ha sagt det samme i dag. Det er en annen diskusjon. Vi har aldri, verken i storting eller regjering, fritatt for å gå inn i en politisk vurdering når slike situasjoner oppstår. Her var hoveddilemmaet Stortingets retningslinjer krig/borgerkrig, som i høy grad var et element i Gulfen, selvsagt, og kommer fortsatt til å være det når det gjelder hvilke holdninger regjering og storting skal ta i denne type spørsmål. Men jeg skammer meg ikke over noe av det som ble sagt der, og ser heller ingen manglende sammenheng mellom det som ble sagt der, og det som nå foreslås.

Representanten Paul Chaffey spurte om når offentliggjøring er planlangt. Svaret er fredag. Det betyr at det ville være en stor fordel også i lys av Regjeringens behandling av dette i morgen, om en kunne ta det litt med ro, slik at en i alle fall var helt sikker på hvilket forslag man forholdt seg til, noe annet lager i grunnen en helt unødvendig runde, føler jeg. Siden man har levd med denne problemstillingen i så mange år, kunne en kanskje drøye litt til. Det ligger i dette en henstilling, eventueltvia komiteens leder, om å vente til fredag før en går inn i den offentlige debatt om dette. Jeg er helt sikker på at det er grunnholdningen hos alle som er til stede.

KOMITEENS LEDER: Ja, det rådet vil jeg bare forsøke å meddele videre, og jeg håper at det blir etterfulgt.

KÅRE GJØNNES: Jeg skal ikke trekke det ut lenge, men jeg har lyst til å spørre handelsministeren om hva det var han ønsket å konsultere den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om. Så vidt jeg kunne forstå, var konklusjonen at dette er det som har vært praktisert hele tiden når det gjelder delleveranser under tidligere statsråder og tidligere regjeringer. Til slutt ble jeg veldig i tvil om hva det var som var nytt, og som man egentlig skulle konsultere denne komite om. Jeg ble også veldig overrasket over det siste innlegget i forhold til at dette lå innenfor den debatten som var i Stortinget da vi drøftet dette sist. Til slutt ble det nesten ikke noe igjen av det som det var behov for å konsultere om.

(AGK)

HANS J. RØSJORDE: Jeg stilte et spørsmål knyttet til bl.a. det vi kan kalle sivile produkter som man etter min mening må ha tolket veldig sterkt i forhold til stortingsvedtaket av 1959. Jeg tenker da på hurtiggående patruljefartøyer og en rekke andre ting som var knyttet til deler til kjøretøy og liknende fra tidligere av. Det fikk jeg ikke noe svar på. Ønsker Regjeringen å ha en noe annen holdning til den sivile delen som av og til danner en stor barriere for norsk industri? Det vil jeg gjerne ha en oppklaring på.

Så vil jeg gjerne si, fordi det i den sekvensen som foregikk her nå, ble antydet at så snart dette møtet var ferdig, skulle man løpe til pressen. Jeg oppfattet SV nærmest dithen. Jeg forstod handelsministeren dithen at han nærmest bad om at man ikke måtte gjøre det før man visste hva man snakket om. Jeg stiller da spørsmål ved håndteringen av det regelverk som er knyttet til dette. Jeg håper jeg har misforstått det som ble sagt. Jeg tar det som selvsagt at den diskusjonen som har foregått her, er innenfor disse vegger. Noe annet er etter min mening uakseptabelt.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Jeg vil bare ta opp et par spørsmål som er reist her, som jeg legger vekt på blir klarlagt. Det ble sagt at Regjeringens håndtering av M72 har vel allerede ført til at USA har gitt opp Norge som samarbeidspartner. Jeg vil bare man skal være klar over at vi har hatt løpende kontakt med amerikanske myndigheter som vet meget godt hva vi arbeider med, og som ikke vil ta noe standpunkt til det før vi er ferdig med behandlingen. Så det er ikke ødelagt noe muligheter i samarbeidet her gjennom håndteringen. Vi har såpass løpende kontakt.

Så var det en påstand som gikk på hvordan vi kan finne på å slutte salg til vår hovedallierte. Da må jeg si at problemet er akkurat motsatt. Så lenge vi solgte til USA som hovedalliert innen NATO, var i grunnen ikke dette noe problem. Problemet nå er at vi bruker ikke USA som hovedalliert, men vi bruker det til forsendelse til andre deler av verden. Det er jo ikke slik at vi er hovedalliert i alle konflikter USA har rundt omkring i verden. Her kommer vi til nøkkelen i problemet. Vi vil meget lett, ved å åpne slusene her, havne i situasjoner hvor vi ikke har den fjerneste oversikt over hva som skjer med de våpen vi selger. Det er derfor vi nå etter beste evne - det er vanskelig uansett - prover å få et regelverk som gir oss noenlunde grunnlag for å vite hva som skjer med den våpenproduksjonen vi har.

(AGK) Så er det nevnt at vi burde raskest mulig gjøre som Sverige. Det er jeg ikke sikker på. Jeg tror ikke svenskenes erfaring er slik at de bare strutter av velvære.

Jeg vil gjerne si en ting til: Jeg er ikke sikker på at det har tjent svenske næringsinteresser eller løst en del av de problemer de har kommet inn i, f.eks. India. Det bringer meg til det som Kåre Gjønnes sa. Nå kan det hende at jeg er overfølsom her, men hvis jeg forstod ham rett, sa han at vi om formiddagen står og sier i Stortinget at vi tar med dette med produksjon av kjernefysiske våpen når vi vurderer u-hjelp - og det er riktig, det var det jeg som sa - men om ettermiddagen er vi villig til å selge våpen til samme land. Men det må være klart at det er vi ikke. La meg si med en gang at så vidt jeg har oversikt over, har vi ikke solgt våpen til terskelland, og derfor er det ikke riktig som Bjørn sa, at vi har solgt til Irak.

Til slutt internasjonale regelverk. Bare så det er klart; det er dessverre en himmelvid forskjell mellom ambisjonene man foreløpig har når det gjelder internasjonale regelverk og det vi nå diskuterer.

JAN PETERSEN: Jeg må si til dette med pressen at jeg vanligvis er meget forsiktig med pressen i forbindelse med disse møtene, og det vil jeg fortsatt være. Men hvis jeg ikke tar helt feil, ble jo dette møtet forhåndsannonsert i en av avisene i dag, og det ble antydet hva Høyre mente om saken - det kan bli spørsmål om dette.

Men så til spørsmålet om delleveranser, hvis jeg oppfattet dette riktig. Jeg trodde faktisk at man nå la seg på at hovedlandenes regler gjelder, i og for seg ville bety litt forandring. Hvis jeg ikke husker feil,blokkerte Norge Sidewinder-leveranse til Emiratene hvor vi vel hadde 10 pst. av leveransen. Og jeg ville vel ikke tro at en slik blokkering fortsatt ville være mulig, slik som handelsministeren formulerte seg. Men hvis jeg har tatt feil på det punktet, ber jeg om å få oppklart det.

Etter det sitter vi igjen med spørsmålet om at Norge går inn for et internasjonalt regelverk og at det i og for seg skal holde oss tilbake - det har jeg vanskelig for å forstå. Vi får gjøre det vi synes er fornuftig nå. Jeg tror ikke dette norske initiativet har gitt så stor gjenlyd i internasjonalt diplomati at folk umiddelbart vil komme på å gjøre et poeng ut av det.

(AGK)

PAUL CHAFFEY: For å forebygge enhver misforståelse, er det selvsagt at vi ikke refererer det som er blitt sagt på dette møtet. Det er ikke vår hensikt å løpe til pressen, men i den grad vi får spørsmål fra journalister om vårt syn på norske våpeneksportregler, vil vi redegjøre for vårt syn.

Når det gjelder Regjeringens syn, tror jeg ikke det er noen vits i at vi sier noe om det, for utenriksministeren og forsvarsministeren har ved flere anledninger i Stortinget sagt at Regjeringen ønsker å liberalisere regelverket. Så det er ingen hemmelighet og detaljer får Regjeringen ta ansvaret for å redegjøre for. Vår erfaring er at det er Regjeringen som pleier å holde pressekonferanse etter møter i denne komiteen, slik at man blir spurt om ting Regjeringen har sagt. Det kunne jo være greit å vite hva Regjeringen har tenkt å si etter dette møtet, slik at vi vet mer om hvilke sider av regelverket det er mulig å gå inn i en diskusjon om, og hvilke sider vi ikke bør gå inn i en diskusjon om før fredag.

KOMITEENS LEDER: Da får handelsminister Godal ordet i håp om at det ikke avstedkommer nok en debattrunde.

(AGK)

STATSRÅD BJØRN TORE GODAL: Det siste var et hint til undertegnede, skjønte jeg. Det siste har jeg allerede sagt til de som stod på gangen, at jeg har ikke tenkt å si et ord etter dette møtet. Så det er linjen herfra.

Når det så gjelder de konkrete spørsmål som er reist nå, vil jeg si at Sidewinder hadde vært "lovlig" etter Regjeringens retningslinjer, men det var jo en politisk vurdering som ble lagt til grunn for det standpunkt som et flertall i Stortinget gav uttrykk for. Det er klart at helt uavhengig av retningslinjer internt i Regjeringen selv, vil denne politiske vurdering ikke minst i henhold til Stortingets vedtak som nettopp åpner for det, være skjellsettende og viktig uansett. Vi kommer ikke utenom det. Vi kan ikke lage retningslinjer som er slik at Stortinget er fritatt for politisk vurdering når den type debatter kommer opp til overflaten. Så der er vi etter mitt skjønn på det punkt.

Når det gjelder internasjonale regelverk, kunne jeg for så vidt ha brukt mer tid på å redegjøre for det som er på gang, både i EF, blant Sikkerhetsrådets faste medlemmer og i andre kretser, men dessverre er det slik at selv om de skulle få fullt gjennomslag for alle sine ting som er framskritt - til dels betydelig framskritt - er det meget langt igjen til det strenge norske regelverk. Så det er ingen fare for at vi så og si gjennom de retningslinjer som det er redegjort for, enn si Stortingets vedtak, er i ferd med å være mer liberale enn det som er på gang internasjonalt. Tvert imot, avstanden er dessverre altfor stor. Selv om jeg tar poenget i og for seg, har jeg vondt for å se akkurat det motsetningsfylte i dette, all den tid situasjonen internasjonalt ligger på det nivå som jeg her kort har referert til, hvor vi kanskje kan gå inn i detaljer på det siden.

(GSR)

Verken EFs våpeninitiativ eller det som foregår i FN, er hemmelighetsbelagt på noen som helst måte, og momentene i det arbeidet er kjent. Men ingen kan anklage oss konkret med basis i det arbeidet for det som her gjøres, og som jeg vil se på som en beskjeden justering og med to mulige fortegn.

Dette bringer meg til representanten Gjønnes' spørsmål om hva som var hensikten med orienteringen. Jo, det var selvsagt å få fram justeringen av hvilke typer land som kan tenkes å være mottakere av norske produkter. Det har det kommet en god del synspunkter på, som jeg har satt pris på og notert. Så har vi gjort rede for de perspektiver som kan ligge i Raufoss, og det er det kommet en lang rekke synspunkter på, som jeg har satt pris på og notert. En kan vel si at hver for seg peker de synspunktene i litt forskjellig

(GSR)

retning, men om det er tillatt å formulere det sånn - det kan virke som om Regjeringen står på en slags gjennomsnittsoppfatning hvis en skulle beskrive tyngdepunktet i akkurat den debatten, men det er noe som skal drøftes i Regjeringen i morgen.

Spørsmålet om hurtigbåter er blitt reist av Røsjorde. Det er altså slik at hurtigbåter kan sies å ha et potensial også i en mer forsvarsmessig sammenheng. Hvis det refereres til den hurtigbåt-leveransen som var på tale når det gjaldt Jugoslavia, Slovenia, skulle den inn i kystovervåkingen- riktignok uten militære komponenter, men inn i en slags form for overvåking. Og det skal ikke så mye fantasi til for å skjønne at en beveger seg i et grenseland og i et område hvor det lett kunne få overtoner som hadde noe med forsvaret å gjøre. Det skal ikke mye til for å plassere et maskingevær og noen småminer på en sånn hurtigbåt. Og hurtigbåter i sin alminnelighet har klart potensielle militære funksjoner i slike krise-områder, selv om man i utgangspunktet sier at de ikke skal ha det. Det har vært grunnen til at det har vært en avventende holdning i Utenriksdepartementet, men en skal drøfte den saken videre i lys av utviklingen i Jugoslavia, Slovenia, Kroatia eller hva det nå etter hvert heter.

JAN PETERSEN: Jeg er lei for at jeg må ta ordet igjen etter så mange ganger, men jeg må innrømme at jeg ikke skjønner hva Regjeringen legger opp til - det er sikkert min feil, men jeg forstod at noe av poenget med det nye opplegget for M72 var at man da f.eks. kunne gå ned i 20 pst., og da har vi for så vidt ikke noe mer med saken å gjøre. Det var slik jeg oppfattet det.

Men nå svarer handelsministeren at når det gjelder Sidewinder, vil man kunne gjøre nøyaktig det samme som tidligere, nemlig å foreta en politisk vurdering når det gjelder disse 10 pst. Jeg trodde at hele poenget med den endringen statsråden nå nevnte, var at man ikke lenger skulle ha en sak-til-sak-vurdering når komponenter var inne, men at produsenten hadde en garanti for at det da var sammensetnings-landenes regler som gjaldt, og at man ikke hadde en egen behandling av dette i Norge etterpå. Men hvis man nå skal ha en egen behandling selv når det gjelder små komponenter under 10 pst., da har man i realiteten ikke gjort noe som helst, og da er vi i virkeligheten ute av markedene, for hele poenget er at vi ikke kan leve med det i lengden.

Nå er jeg faktisk, i likhet med Gjønnes, i tvil om vi i det hele tatt har hørt noe som helst nytt i dette møtet. Jeg håper jeg har misforstått, men jeg får ikke disse forskjellige resonnementene til å gå i hop

(GSR)

HANS J. RØSJORDE: Jeg må bare få lov til å si at jeg trodde jeg hørte noe i innledningsforedraget, men har, ettersom man har svart, fått en oppfatning som er ganske annerledes. Enten er det noe i veien med oppfattelsesevnen til en del representanter her, eller så er det en kommunikasjonssvikt, og da får vi avvente den skriftlige delen som Regjeringen har sagt vil bli offentliggjort, før vi vet hva dette egentlig dreier seg om.

Man sa, hvis jeg ikke hørte feil, at man i utgangspunktet skulle legge seg på en linje som var mer i tråd med stortingsvedtaket og altså ikke skulle ha den strengeste fortolkning som var blitt anvendt over tid fra departementets side. Det var slik jeg oppfattet det. Og stortingsvedtaket innebærer at våpen og ammunisjon ikke skal eksporteres. Det er etter min mening nokså klart beskrevet.

Når jeg tok opp dette eksemplet med en hurtiggående båt, synes jeg det er fryktelig vanskelig å tolke dette inn under de to begrepene. I så fall blir fortsatt et fartøy å definere under ett av de gamle begreper. Og har man gått i en annen retning - svaret er etter min mening nei - da skjønner jeg egentlig ikke hva i all verden Regjeringen mener med dette utspillet. Da er man tilbake til "square one" minst.

Vi får derfor avvente dette dokumentet og se hva som i virkeligheten står. Det ble etter min mening klart sagt at man ikke lenger skulle ha den strenge fortolkningen som man har praktisert, man skulle ha en annen praktisering. Hvis jeg har misforstått dette, ber jeg om å bli korrigert, men da er min oppfatning av dette en ganske annen enn den jeg gav uttrykk for i mitt første innlegg.

GUNNAR BERGE: Jeg synes nå at man gjør dette litt mer problematisk enn det er, for innledningen til handelsministeren var konsis - ingen kan i hvert fall si noe annet - og den var omfattende. Handelsministeren leste opp fra et manuskript, så det som der ble sagt, er dokumenterbart, og det står ved lag. Det er ingenting som har skjedd i debatten senere, gjennom handelsministerens innelgg, som tyder på at han har trukket tilbake det som ble sagt innledningsvis. Man må derfor kunne legge til grunn at det ligger fast.

Ellers er det klart at det muligens kan ligge et problem i det spørsmålet som Jan Petersen

(GSR) tok opp. Hvis man har retningslinjer og det så kommer til et konkret tilfelle hvor man velger å fravike disse retningslinjene i den forstand at man går kortere, så kan det skape usikkerhet. Jeg må være enig i at jeg ser det poenget.

(SL) Jeg tror likevel det må være adgang til, i konkrete tilfeller og ut fra en politisk vurdering, å gå kortere enn det regelverket tilsier. Men det må ikke bli regelen, for da kan det selvfølgelig undergrave hele poenget med å ha retningslinjer. Så vidt jeg vet, dreier det seg om dette ene tilfellet med Sidewinder-rakettene. Jeg kan i hvert fall ikke huske at jeg har vært med og diskutert andre konkrete tilfeller. Men jeg vil forbeholde meg retten til å være med og diskutere avvik i den forstand at man går kortere enn reglene tilsier, hvis en helt spesiell situasjon skulle oppstå.

(SL)

JAN PETERSEN: Hvis handelsministeren mener at jeg har misforstått, blir mitt innlegg overflødig. Men jeg oppfattet handelsministerens innlegg meget klart, nemlig at man tok standpunkt til selve produksjonen når man aksepterte avtalen om å produsere. Man passerte the point of no return i det øyeblikk man aksepterte å være med i selve produksjonen. Det ble etter mitt skjønn klart sagt fra i handelsministerens innlegg. Hvis det likevel ikke er slik, tror jeg vi er ute å kjøre. Det er noe vi ikke kan godta.

STATSRÅD BJØRN TORE GODAL: Det jeg sa i innledningen, foreligger i referats form og kan gjerne omdeles skriftlig. Det står selvsagt fast, det skulle bare mangle. Det jeg forsøkte å si i forbindelse med diskusjonen om Sidewinder, var at Sidewinder var et "lovlig" prosjekt også innenfor rammene av de daværende retningslinjer. Men så fant det sted en politisk vurdering av det spørsmålet både i regjeringen og i Stortinget, som gav et bestemt resultat. Og så kommer fortsettelsen:

Det faktum at Regjeringen nå eventuelt utstyrer seg med nye retningslinjer, som bygger på det som er sagt i mitt manuskript, fritar ikke regjering og storting fra å gå inn og drøfte saken politisk i en situasjon hvor særlig Stortinget kan ha behov for det. Det er altså ikke slik at Regjeringens retningslinjer binder Stortingets konklusjoner i debatten om bestemte politiske saker som Stortinget vil legge seg opp i. Hvis stortingsflertallet på et gitt tidspunkt skulle bestemme seg for en konklusjon som er annerledes enn Regjeringens retningslinjer, skulle det også bare mangle at det ikke var lov. Det er ikke mer mystisk enn det. Det ligger ikke i og med behandlingen av retningslinjene i dette organ at Stortinget er avskåret fra muligheten til å gå inn i den type vurderinger som man gjorde også den gang. Det synes jeg må være relativt klart. Her er det forskjellige nivåer. Det er Stortingets vedtak i alle de saker Stortinget bestemmer seg for å fatte vedtak i, og Regjeringens retningslinjer slik de er lagt til grunn i arbeidet. Dette synes ikke jeg er så mystisk. Men hvis det er det, tar vi gjerne en ny runde på det.

ARNE SKAUGE: Industripolitikk er nok mye mindre mystisk enn utenrikspolitikk. Det er det ikke særlig tvil om.

Jeg oppfattet redegjørelsen som rimelig klar, det vil jeg gjerne si. Vi antar at vi legger oss på 20 pst. norsk andel i en delproduksjon. Så ble det

(SL) sagt at da ville lisensgiverlandets reeksportbetingelser gjelde. Men så sier handelsministeren nå muntlig at vi likevel kan vurdere dette på politisk grunnlag dersom situasjonen er slik. Betyr det at Raufoss, når de skal forhandle med amerikanerne må si at med 20 pst. norsk delproduksjon gjelder amerikanske reeksportbetingelser hvis ikke Stortinget finner på noe annet underveis, og det vet vi ikke, for handelsministeren har sagt at det kan skje? Tror man at man da bedrer norsk industris situasjon?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg beklager at jeg finner grunn til å be om ordet igjen. Men jeg tror Regjeringen bør tenke igjennom akkurat denne siden av saken, det er et ærlig råd. Hvis en fortsatt vil ha muligheten for politisk vurdering av hvorvidt Norge skal være medvirkende til produksjon eller skal kunne eksportere til et bestemt land, er det ikke bare å "skylde på" at Stortinget kan gjøre et annet vedtak, men da vil vel også Regjeringen kunne forbeholde seg retten til å foreta en politisk vurdering. Det er dette en må tenke gjennom. Vil en at kontraktsinngåelsen skal være the point of no return og gi aksept for at en norsk bedrift går inn i en slik delproduksjon og ta konsekvensene av det, eller vil en - både i regjering og storting - forbeholde seg retten til på et senere tidspunkt å vurdere en bestemt eksportlisens? Jeg tror en må tenke gjennom dette på nytt. Det har oppstått en viss uklarhet på det punkt.

BJØRN TORE GODAL: Vi skal notere oss det. Jeg føler ikke at dette er spesielt mystisk og vanskelig. Men vi skal tenke gjennom det. Det som er sagt i redegjørelsen, er det som ligger til grunn for Regjeringens arbeid med dette. Det kan jeg bare gjenta. Det er det ingen som helst tvil om.

ANDERS TALLERAAS: For at vi skal være helt sikre på at vi hørte rett i første innlegget ber jeg om at det blir kopiert og delt om til møtedeltakerne, slik at vi vet hva handelsministeren har orientert oss om. Det var betydelig klarere enn det som er blitt sagt senere.

STATSRÅD BJØRN TORE GODAL: Det beklager jeg i så fall.

(SL) KOMITEENS LEDER: Da er vi ferdig med sak nr. 1.

Sak nr. 2

Eventuelt

KOMITEENS LEDER: Forlanger noen ordet? - Det har ikke skjedd.

Møtet hevet kl. 15.45